

THỰC TRẠNG CÁC GIÁ TRỊ VĂN HÓA VIỆT NAM CỦA HỌC SINH PHỔ THÔNG HIỆN NAY

Hà Đức Đà

Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam
Email: haducda@gmail.com

Article history

Received: 23/11/2021

Accepted: 15/12/2021

Published: 20/01/2022

Keywords

Culture, Vietnamese cultural values, cultural value transformation, high school students

ABSTRACT

Building and promoting Vietnamese cultural values and strengths for younger generations from early school days is not only the task of the education sector but also of the political and social system. The article aims to identify the Vietnamese cultural values and the manifestations of cultural value changes among Vietnamese high school students. Accordingly, the author proposes some solutions to educate cultural values for high school students during the implementation of the new general education curriculum and textbooks. Identifying the current status of the cultural values of high school students is the basis for implementing Vietnamese cultural values educational solutions for high school students when implementing the new general education program.

1. Mở đầu

GD-ĐT là quốc sách hàng đầu, là động lực then chốt để phát triển đất nước. Văn hóa là nền tảng tinh thần, là động lực để phát triển xã hội. Phát triển giáo dục (GD) phải dựa trên nền tảng văn hóa, GD thông qua văn hóa, bằng văn hóa để thực hiện các mục tiêu, nhiệm vụ, nội dung của GD.

Nghị quyết số 29-NQ/TW (khóa XII) về đổi mới căn bản, toàn diện GD-ĐT nhằm: GD con người Việt Nam phát triển toàn diện và phát huy tốt nhất tiềm năng, khả năng sáng tạo của mỗi cá nhân; yêu gia đình, yêu Tổ quốc, yêu đồng bào; sống tốt và làm việc hiệu quả. Dự thảo báo cáo chính trị Đại hội XIII của Đảng chỉ rõ: tập trung nghiên cứu và triển khai xây dựng hệ giá trị quốc gia, hệ giá trị văn hóa (GTVH) và chuẩn mực con người gắn với giữ gìn, phát triển hệ giá trị gia đình Việt Nam trong thời kỳ mới.

Bài báo với mục đích xác định những GTVH Việt Nam của học sinh (HS) phổ thông hiện nay và những biểu hiện biến đổi GTVH ở HS phổ thông làm cơ sở để triển khai thực hiện các giải pháp GD GTVH cho HS phổ thông trong thực hiện chương trình, sách giáo khoa GD phổ thông mới.

2. Kết quả nghiên cứu

2.1. Văn hóa và giá trị văn hóa

“Văn hóa” là một khái niệm rất rộng và được hiểu theo nhiều nghĩa và phụ thuộc vào mục đích của chủ thể trong những không gian, thời gian khác nhau. Có định nghĩa nội hàm rộng, có định nghĩa nội hàm hẹp, có định nghĩa văn hóa dựa trên quan niệm giá trị, có định nghĩa khẳng định các giá trị do con người sáng tạo ra. Định nghĩa theo giá trị đối với văn hóa: “Văn hóa là hệ thống hữu cơ các giá trị vật chất và tinh thần do con người sáng tạo ra và tích lũy trong quá trình hoạt động thực tiễn, trong sự tương tác giữa con người với môi trường tự nhiên và xã hội của mình” (Ngô Đức Thịnh, 2018, tr 21). Trên phương diện GD văn hóa được hiểu là những giá trị vật chất, tinh thần do con người sáng tạo ra trong lịch sử.

Những giá trị vật chất và những giá trị tinh thần do con người tạo ra trong quá khứ (lịch sử) và trong hiện tại bao gồm những giá trị trực tiếp thuộc về con người và những giá trị gián tiếp có liên quan đến con người. Trong đó những giá trị trực tiếp thuộc về con người (giá trị con người) lại gồm hai bộ phận: giá trị cá nhân (giá trị thể chất, giá trị tinh thần, giá trị hoạt động) và giá trị xã hội (giá trị nhận thức, giá trị tổ chức, giá trị ứng xử); giá trị gián tiếp liên quan đến con người (giá trị vật chất, giá trị tinh thần có gốc tự nhiên) (Trần Ngọc Thêm, 2016, tr 57). Như vậy, GTVH là các giá trị con người và giá trị có liên quan đến con người do con người sáng tạo ra trong lịch sử. Ở đây không đồng nhất GTVH với giá trị con người mà GTVH do con người sáng tạo ra và được thể hiện, biểu hiện thông qua con người. Không có GTVH phi con người.

GTVH Việt Nam bao gồm các GTVH truyền thống như: yêu nước, nhân ái, nghĩa tình, trung thực, đoàn kết, cần cù, sáng tạo và các GTVH trong thời kỳ mới như: Dân chủ, pháp luật, hòa bình. Trong thực tế cùng với sự bảo tồn các GTVH truyền thống và phát triển các GTVH trong thời kỳ mới thì có sự biến đổi GTVH, nguồn gốc của sự biến

đổi GTVH là do sự thay đổi về quan hệ sản xuất xã hội ở những giai đoạn nhất định. Sự biến đổi GTVH là tất yếu, không phụ thuộc vào ý chí chủ quan của con người.

2.2. Thực trạng các giá trị văn hóa của học sinh phổ thông

2.2.1. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp được sử dụng để nghiên cứu thực trạng GTVH và sự biến đổi GTVH của HS phổ thông hiện nay là sự kết hợp giữa phương pháp nghiên cứu định lượng và định tính, thông qua việc sử dụng các dữ liệu thứ cấp (số liệu thống kê) và dữ liệu sơ cấp (từ thực địa). Việc tiếp cận vấn đề nghiên cứu được thực hiện thông qua khung phân tích sau như bảng 1:

Bảng 1. Khung phân tích thực trạng GTVH và sự biến đổi GTVH ở HS phổ thông hiện nay

Các bước	Nội dung phân tích	Phương pháp thực hiện
Hệ thống GTVH Việt Nam	GTVH truyền thống GTVH hiện tại	Hồi cứu tài liệu, đề tài... về văn hóa, GTVH Việt Nam và sự biến đổi GTVH; về phương pháp nghiên cứu
Các GTVH của HS phổ thông hiện nay	Các GTVH được hình thành ở HS phổ thông hiện nay (GTVH truyền thống; GTVH hiện nay)	Khảo sát thực tiễn trường phổ thông - Phiếu hỏi: HS - Phỏng vấn sâu giáo viên, cán bộ quản lý trường phổ thông
Sự biến đổi các GTVH ở HS phổ thông hiện nay	Sự biến đổi các GTVH ở HS phổ thông hiện nay	Khảo sát thực tiễn trường phổ thông: - Phiếu hỏi: HS - Phỏng vấn sâu giáo viên, cán bộ quản lý trường phổ thông

Phương pháp chọn mẫu đại diện: Khảo sát được thực hiện ở các trường phổ thông (tiểu học, THCS và THPT) thuộc các tỉnh: Hà Nội, Nam Định, Quảng Ninh, Hòa Bình, Lai Châu, Nghệ An, Kon Tum và An Giang. Đối tượng thu thập thông tin là HS tiểu học, THCS và THPT (hơn 2.500 em); GV và cán bộ quản lý cấp tiểu học, THCS và THPT (hơn 800 người). Mẫu khảo sát được phân bố cả ở các trường vùng đô thị, các trường vùng nông thôn và cả các trường chuyên biệt (phổ thông dân tộc nội trú).

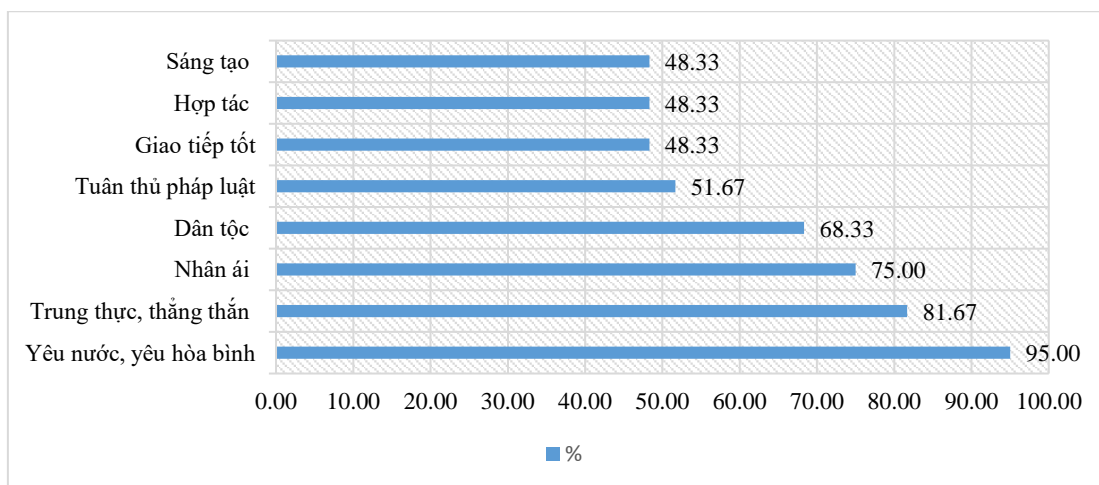
Bảng hỏi đối với HS có cấu trúc: những thông tin cá nhân; nhóm những câu hỏi về hành động, hành vi thể hiện GTVH; nhóm những câu hỏi về những biểu hiện biến đổi GTVH; nhóm những câu hỏi về những phẩm chất, năng lực cần rèn luyện đối HS phổ thông liên quan đến hệ các GTVH... Bảng hỏi và câu hỏi đối với GV và cán bộ quản lý gồm: những thông tin chung; nhóm các câu hỏi về biểu hiện GTVH ở HS phổ thông; nhóm câu hỏi về nhận thức GV về vấn đề GD GTVH cho HS; những câu hỏi về các giải pháp GD GTVH cho HS,...

Hạn chế của nghiên cứu: Thứ nhất, hạn chế về thông tin thực tiễn: Do mẫu khảo sát nhỏ nên thông tin thu thập được chưa thể phản ánh thực trạng GTVH và sự biến đổi GTVH của HS phổ thông trong toàn quốc. Tuy nhiên với mẫu đã chọn (thành thị, nông thôn, vùng KT-XH khó khăn, vùng dân tộc thiểu số) cơ bản đáp ứng được mục tiêu đánh giá: Thứ hai, hạn chế về nội dung đánh giá: Việc đánh giá thực trạng GTVH và sự biến đổi GTVH của HS phổ thông không thể đo trực tiếp được mà phải đánh giá thông qua nhận thức, hành vi của HS. Thực tế có những hành vi của HS thể hiện GTVH (ví dụ: trung thực); có những hành vi thể hiện phi giá trị (ví dụ: nói dối); và cũng có những hành vi trung gian (ví dụ: ba phải). Do đặc điểm tâm - sinh lý lứa tuổi, nhận thức của HS phổ thông (tiểu học, THCS và THPT) về GTVH cũng khác nhau nên kết quả có thể có những sai lệch nhất định. Để khắc phục hạn chế này nghiên cứu có đối chiếu kết quả nghiên cứu với những kết quả của các công trình nghiên cứu trước đó về GTVH để so sánh, đối chiếu và rút ra kết luận. Trong khuôn khổ bài báo này, chúng tôi tập trung nhận diện/đánh giá ở một số nội dung sau:

2.2.2. Các giá trị văn hóa và sự biến đổi giá trị văn hóa ở học sinh tiểu học

(1) Các GTVH ở học sinh tiểu học

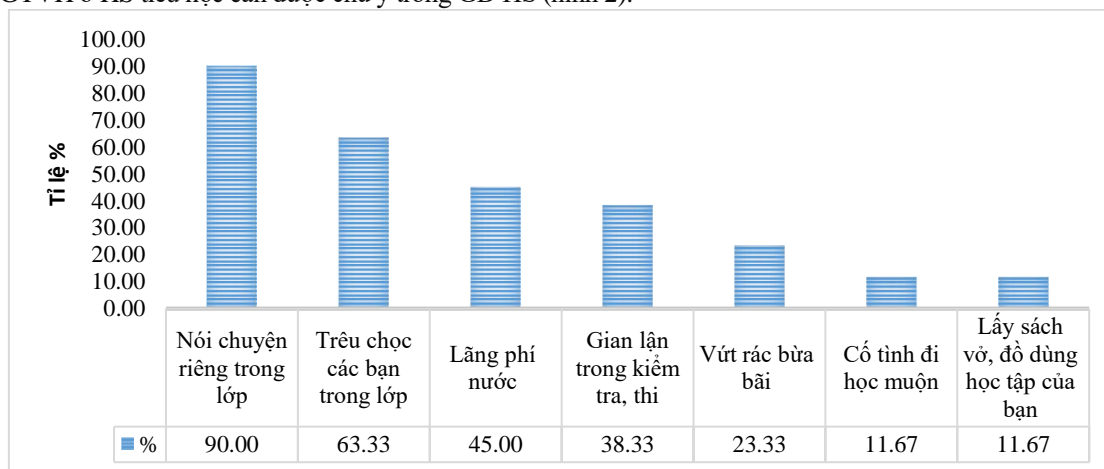
Với lứa tuổi của HS tiểu học, những biểu hiện của phẩm chất, nhân cách đang dần hình thành và phát triển. Nhận thức của HS tiểu học về văn hóa, GTVH chưa rõ nét song cũng bắt đầu nhận diện được đúng - sai, tốt - xấu, nên - không nên... Khảo sát nhận thức, hành vi của HS lớp 4, lớp 5 về GTVH Việt Nam với câu hỏi HS tiểu học cần rèn luyện những phẩm chất, năng lực, GTVH nào? kết quả các GTVH: Yêu nước, yêu hòa bình, trung thực, nhân ái, dân tộc và pháp luật được hình thành và sớm đi vào tiềm thức của HS tiểu học (tỉ lệ HS chọn 95% - 51.67%); tiếp đến là các GTVH như: giao tiếp, hợp tác và sáng tạo (tỉ lệ HS chọn 48,33%). Như vậy, với HS tiểu học, không chỉ các GTVH truyền thống được hình thành mà các GTVH mới (phi truyền thống) như: pháp luật, giao tiếp, hợp tác, sáng tạo cũng được hình thành ở lứa tuổi tiểu học (hình 1).

Hình 1. Các GTVH của HS tiểu học (Nguồn: Kết quả khảo sát thuộc đề tài CT.2019.08.03)

(2) Sự biến đổi GTVH ở HS tiểu học

Bên cạnh những nhận thức, hành vi đúng đắn về những GTVH để hình thành, phát triển những phẩm chất của HS tiểu học thì những biến đổi GTVH cũng xuất hiện. Kết quả khảo sát cho thấy sự biến đổi GTVH ở HS tiểu học như: đối lập với việc “tuân thủ pháp luật, nội quy” của nhà trường là “nói chuyện riêng trong lớp”, “vứt rác bừa bãi”, “cố tình đi học muộn”; đối lập với “trung thực” là “gian lận trong thi, kiểm tra”..., trong đó, nói chuyện riêng trong lớp, trêu chọc các bạn trong lớp, lãng phí nước, gian lận trong thi cử, kiểm tra,... là những hành vi thể hiện sự biến đổi GTVH ở HS tiểu học cần được chú ý trong GD HS (hình 2).

Hình 2. Biến đổi GTVH ở HS tiểu học (Nguồn: Kết quả khảo sát thuộc đề tài CT.2019.08.03)

Thực trạng các GTVH chủ yếu và biến đổi GTVH của HS tiểu học như bảng 2:

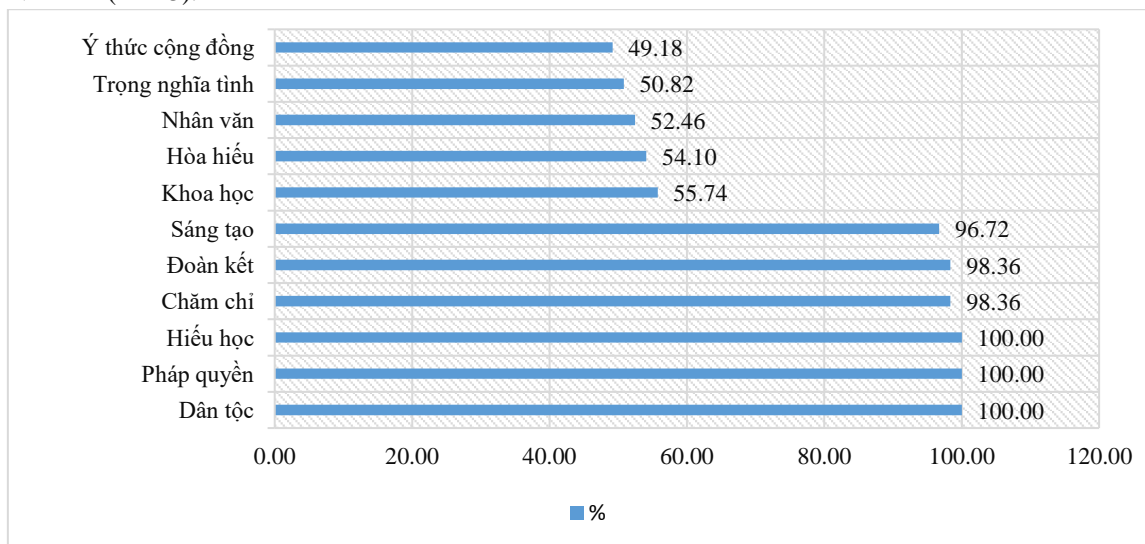
Bảng 2. GTVH và biến đổi GTVH của HS tiểu học

GTVH Việt Nam	GTVH của HS	Sự biến đổi GTVH ở HS
GTVH Truyền thống	- Yêu nước, yêu hòa bình; - Trung thực, thẳng thắn; - Nhân ái; - Dân tộc (ý thức dân tộc),...	- Hay trêu chọc các bạn trong lớp; - Gian lận trong thi, kiểm tra; - Lấy sách vở, đồ dùng học tập của bạn,...
GTVH mới	- Tuân thủ pháp luật, quy định; - Giao tiếp; - Hợp tác; - Sáng tạo,...	- Nói chuyện riêng trong lớp; - Lãng phí nước; - Vứt rác bừa bãi; - Cố tình đi học muộn,...

2.2.3. Các giá trị văn hóa và sự biến đổi giá trị văn hóa ở học sinh trung học cơ sở

(1) Các GTVH ở HS THCS

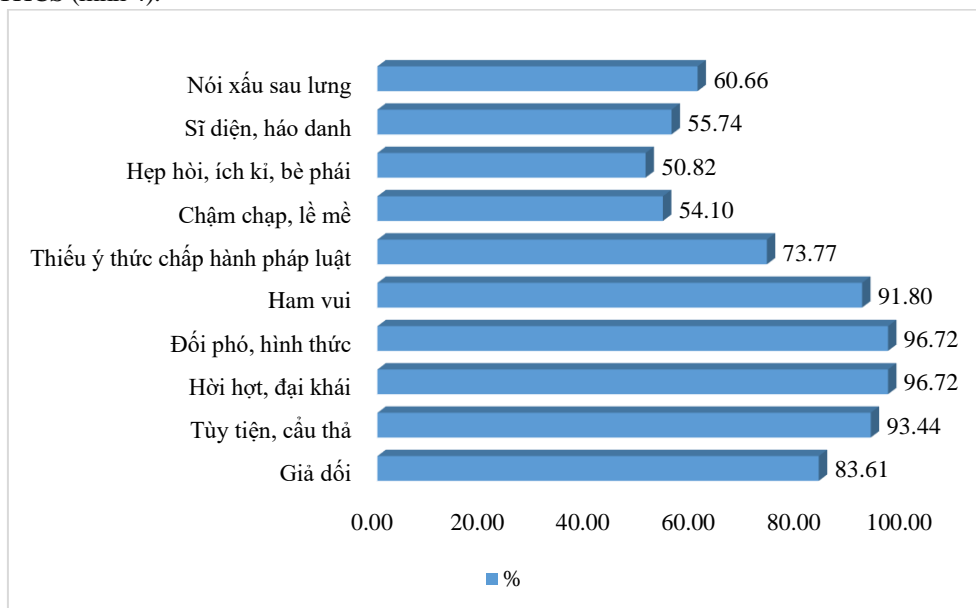
Đến cấp THCS, sự phát triển cả về nhận thức và thể chất nên nhận thức, hành vi của HS về GTVH đã rõ nét hơn, không chỉ ở các GTVH truyền thống và những GTVH mới được các em thể hiện qua hành vi của mình. Kết quả khảo sát cho biết các GTVH như: dân tộc, pháp quyền, hiếu học, chăm chỉ, đoàn kết, sáng tạo được HS lựa chọn với tỉ lệ cao (96,72%-100%); các GTVH có tỉ lệ chọn thấp hơn như: Khoa học, hòa hiếu, nhân văn, trọng nghĩa tình, ý thức cộng đồng (49,18% - 55,74%). Như vậy, HS THCS đã nhận thức tương đối đầy đủ về GTVH truyền thống và GTVH mới (hình 3).

Hình 3. Các GTVH của HS THCS (Nguồn: Kết quả khảo sát thuộc đề tài CT.2019.08.03)

(2) Sự biến đổi GTVH ở HS THCS

Với HS THCS sự biến đổi GTVH rộng hơn so với HS tiểu học. Kết quả khảo sát cho thấy, HS đều nhận diện được tính giả dối, tùy tiện, cầu thả, hời hợt, đại khái, đối phó hình thức, ham vui đã xuất hiện trong hành vi của HS. Những biến đổi GTVH trong việc tuân thủ pháp luật, quy định; chậm chạp, lè mè; hẹp hòi ích kỉ,... đã hình thành trong HS THCS (hình 4).

Hình 4. Biến đổi GTVH ở HS THCS (Nguồn: Kết quả khảo sát của đề tài CT.2019.08.03)

Thực trạng các GTVH chủ yếu và biến đổi GTVH của HS THCS (bảng 3).

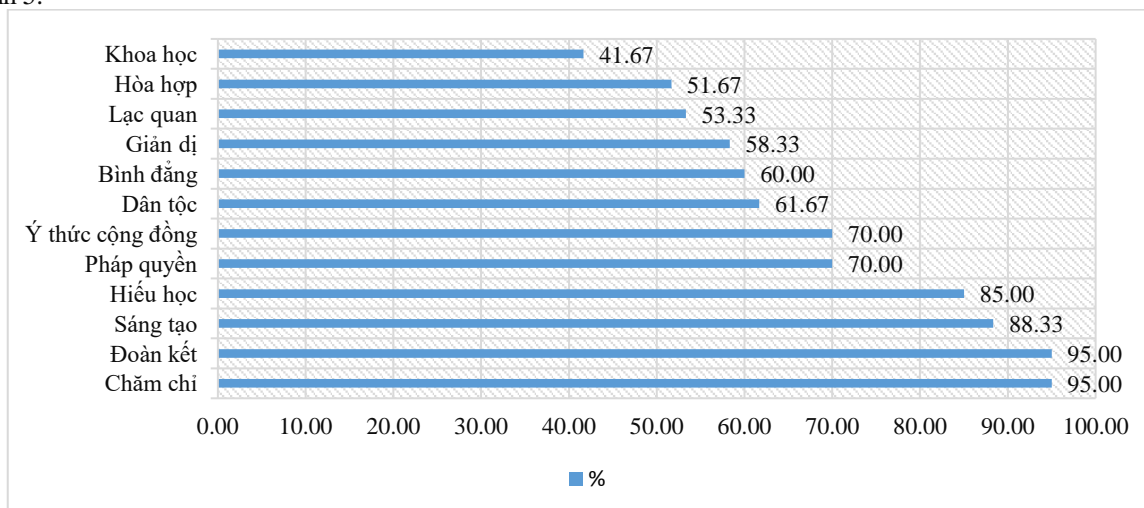
Bảng 3. GTVH và sự biến đổi GTVH ở HS THCS

GTVH Việt Nam	GTVH của HS phổ thông	Biến đổi GTVH trong HS phổ thông
GTVH Truyền thống	- Dân tộc (ý thức dân tộc); - Hiếu học; - Chăm chỉ; - Đoàn kết; - Hòa hiếu; - Trọng nghĩa tình; - Ý thức cộng đồng,...	- Giả dối; - Tùy tiện, cầu thả; - Hời hợt, đại khái; - Ham vui; - Nói xấu sau lưng; - Hẹp hòi, ích kỉ,...
GTVH mới	- Pháp quyền; - Sáng tạo; - Khoa học; - Nhân văn,...	- Thiếu ý thức pháp luật; - Đối phó, hình thức; - Thiếu bản lĩnh; - Chậm chạp, lè mè,...

2.2.4. Các giá trị văn hóa và sự biến đổi giá trị văn hóa ở học sinh trung học phổ thông

(1) Các GTVH ở HS THCS

HS THPT nhận thức, hành vi về GTVH khá rõ ràng, các GTVH như: Chăm chỉ, đoàn kết, sáng tạo và hiếu học được ưu tiên lựa chọn (85% - 95%); những giá trị về pháp quyền và ý thức cộng đồng cũng là những vấn đề mà các em quan tâm nhiều (70%); những GTVH mới như bình đẳng, khoa học được HS chú ý rèn luyện (41,67%-60%) như hình 5:

Hình 5. Các GTVH của HS THPT (Nguồn: Kết quả khảo sát thuộc đề tài CT.2019.08.03)

(2) Sự biến đổi GTVH ở học sinh trung học phổ thông

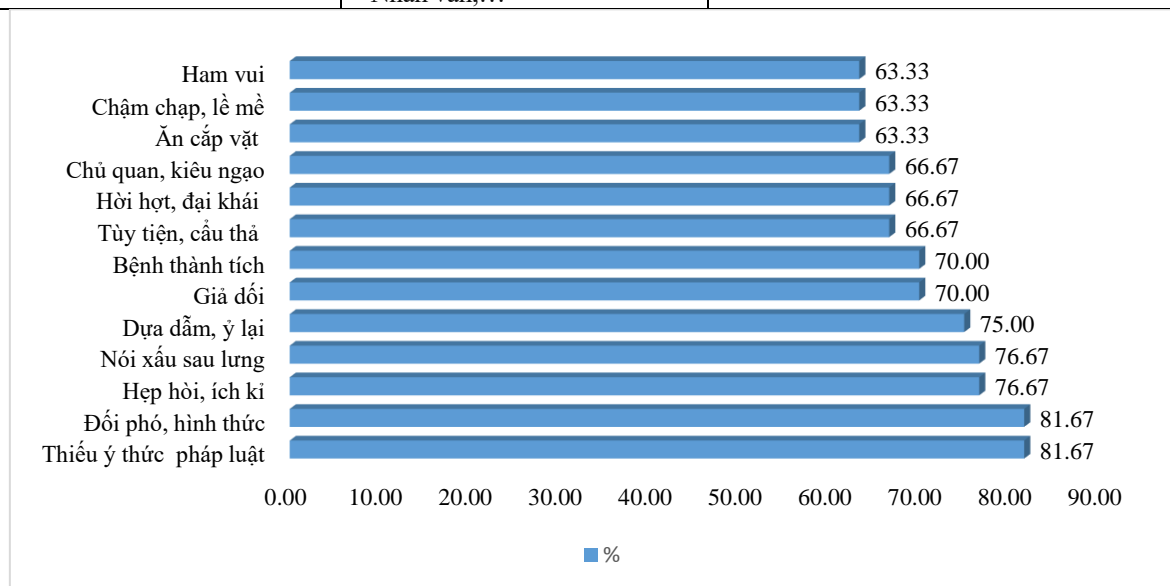
Sự biến đổi GTVH đối với HS THPT được thể hiện ở nhiều hành vi hơn so với HS THCS. Chẳng hạn như thiếu ý thức pháp luật ở HS THCS ở vị trí lựa chọn thứ 6, thì HS THPT ở vị trí đầu tiên. Sự biến đổi GTVH ở HS THPT tập trung ở một số hành vi sau: thiếu ý thức tuân thủ pháp luật; đối phó hình thức; hẹp hòi ích kỉ; nói xấu sau lưng; dựa dẫm, ý lại và giả dối (hình 6).

Thực trạng các GTVH chủ yếu và biến đổi GTVH của HS THPT (bảng 4 và hình 6)

Bảng 4. GTVH và sự biến đổi GTVH ở HS THPT

GTVH Việt Nam	GTVH của HS phổ thông	Biến đổi GTVH trong HS phổ thông
GTVH truyền thống	- Dân tộc (ý thức dân tộc) - Chăm chỉ; - Đoàn kết; - Hiếu học; - Ý thức cộng đồng; - Giản dị;	- Hẹp hòi, ích kỉ; - Nói xấu sau lưng; - Dựa dẫm, ý lại - Giả dối; hời hợt, đại khái; - Ăn cắp vặt; - Ham vui,...

	- Lạc quan - Hòa hợp; - Hiếu khách,...	
GTVH mới	- Pháp quyền; - Dân chủ; - Tự do; - Bình đẳng; - Sáng tạo; - Khoa học; - Nhân văn,...	- Thiếu ý thức pháp luật; - Đối phó, hình thức; - Bệnh thành tích; - Tùy tiện, cầu thả; - Chủ quan, kiêu ngạo; - Chậm chạp, lè mề,...

Hình 6. Biến đổi GTVH ở HS THPT (Nguồn: Kết quả khảo sát thuộc đề tài CT.2019.08.03)

2.3. Những ưu điểm, hạn chế và nguyên nhân thực trạng giá trị văn hóa của học sinh phổ thông

Từ kết quả điều tra, khảo sát về thực tế về GTVH và sự biến đổi GTVH của HS phổ thông trong giai đoạn hiện nay, có thể rút ra những ưu điểm, tồn tại sau:

(1) Ưu điểm

- Những GTVH truyền thống đã hình thành, phát huy và phát triển ở HS phổ thông; mức độ sâu sắc được tăng dần từ HS tiểu học đến HS THPT. Trong phòng chống đại dịch Covid -19 và ủng hộ đồng bào miền Trung bị lũ lụt thể hiện rõ nét GTVH Việt Nam, con người Việt Nam của HS phổ thông và nhân dân Việt Nam.

- Những GTVH mới được hình thành và phát triển ở HS phổ thông. Việc tuân thủ pháp luật, chấp hành nội quy, quy định ở trong nhà trường, nơi công cộng; việc thể hiện quyền của trẻ em trong học tập, cuộc sống; sự say mê khoa học,... của HS phổ thông đã minh chứng cho những GTVH mới của HS Việt Nam.

- Hoạt động GD trong nhà trường phổ thông hiện nay đều đã quan tâm đến GD văn hóa, GD ứng xử văn hóa, phát huy bản sắc văn hóa cho HS.

(2) Hạn chế

- Một số GTVH truyền thống đã có những dấu hiệu biến đổi trong HS, HS tiểu học mức độ thấp đến HS trung học mức độ cao hơn.

- Một số GTVH mới tuy mới hình thành ở HS song cũng có những biến đổi. Mức độ tăng dần từ HS tiểu học đến HS trung học.

(3) Nguyên nhân của những hạn chế

Từ kết quả khảo sát thực tế tại các trường TH, THCS và THPT và từ các đề tài (6 đề tài) nghiên cứu thuộc chương trình khoa học công nghệ cấp bộ CT.2019.08.03, có thể rút ra những nguyên nhân của những hạn chế là do:

- Những sự đổi thay của đất nước trong thời kì CNH, HĐH và hội nhập quốc tế; sự phát triển của khoa học và kĩ thuật tác động gián tiếp và trực tiếp đến nhận thức, tình cảm, nhân cách, đạo đức của HS phổ thông.

- Nhà trường là môi trường quan trọng để HS hình thành và phát triển phẩm chất, năng lực, nhân cách và hình thành phát triển các giá trị bản thân, song các hoạt động GD văn hóa, GTVH chưa được quan tâm đúng mức (nặng về GD kiến thức, nhẹ về GD văn hóa).

- Gia đình và cộng đồng là bộ phận không thể thiếu trong GD HS; việc quan tâm nhiều đến kết quả học tập của con em và xem nhẹ việc GD văn hóa, GTVH là nguyên nhân dẫn đến sự hình thành và biến đổi GTVH ở HS.

- Sự phát triển của khoa học công nghệ, đặc biệt là Internet và mạng xã hội với sự bùng nổ thông tin cả thông tin tốt và thông tin xấu đã tác động không nhỏ đến HS phổ thông trong hình thành và phát triển phẩm chất, nhân cách.

2.4. Một số đề xuất và khuyến nghị

Từ thực trạng GTVH và sự biến đổi GTVH của HS phổ thông trong giai đoạn hiện nay, bài báo đề xuất và khuyến nghị một số vấn đề sau:

- Tăng cường công tác truyền thông nâng cao nhận thức, thay đổi tư duy không chỉ trong ngành GD mà cả hệ thống chính trị và xã hội về phát triển GD dựa trên nền tảng văn hóa, phát huy chức năng GD của văn hóa, thông qua văn hóa và bằng văn hóa để GD kiến thức, hình thành và phát triển phẩm chất, năng lực và nhân cách HS.

- Các cơ sở GD phổ thông cần xác định GD GTVH cho HS là nhiệm vụ quan trọng hàng đầu, nội dung GD GTVH phải đi trước các nội dung GD khác.

- Nội dung GD GTVH cần phải được đưa vào chương trình, sách giáo khoa GD phổ thông; phải được thể hiện trong kế hoạch năm học của nhà trường, kế hoạch dạy học của giáo viên.

3. Kết luận

Nghiên cứu đã cơ bản đánh giá được thực trạng các GTVH (truyền thống và mới) của HS phổ thông và những biến đổi GTVH ở HS phổ thông hiện nay; chỉ rõ những ưu điểm, hạn chế, nguyên nhân và đề xuất khuyến nghị một số vấn đề nhằm xây dựng hệ GTVH Việt Nam, hệ giá trị con người Việt Nam ở HS phổ thông.

Trên cơ sở thực trạng GTVH và biến đổi GTVH ở HS phổ thông hiện nay, cần tiếp tục nghiên cứu đề xuất những giải pháp, hình thức phù hợp, khả thi để GD GTVH cho HS trong đổi mới GD và hạn chế sự biến đổi GTVH trong HS phổ thông.

Các GTVH Việt Nam có quan hệ biện chứng với những phẩm chất (yêu nước, nhân ái, trung thực, trách nhiệm) cần hình thành và phát triển cho HS trong đổi mới GD. GTVH là nền tảng để hình thành và phát triển phẩm chất của HS; ngược lại, các phẩm chất được hình thành và phát triển sẽ góp phần xây dựng và phát huy các GTVH, sức mạnh con người Việt Nam.

Lời cảm ơn: Tác giả cảm ơn sự tài trợ của Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam thông qua đề tài: “Đánh giá thực trạng các giá trị văn hóa và giáo dục giá trị văn hóa của học sinh phổ thông Việt Nam hiện nay”, mã số: CT.2019.08.03, thuộc Chương trình khoa học công nghệ cấp Bộ, mã số: CT.2019.08 và cơ quan chủ trì là Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam.

Tài liệu tham khảo

- Lê Thanh Bình (2015). *Hệ giá trị văn hóa Việt Nam và các tiêu chí phù hợp trong giai đoạn mới*. <https://tuyengiao.vn/van-hoa-xa-hoi/van-hoa/he-gia-tri-van-hoa-viet-nam-va-cac-tieu-chi-phu-hop-trong-giai-doan-moi-124444>
- Nguyễn Thị Ngọc Dung (2019). *Một số vấn đề lý luận về giáo dục văn hóa ứng xử cho học sinh ở trường tiểu học*. *Tạp chí Giáo dục*, 462, 19-23.
- Phạm Duy Đức (2018). *Giá trị văn hóa và giá trị con người Việt Nam trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa*. <http://hdll.vn/vi/nghien-cuu---trao-doi/gia-tri-van-hoa-va-gia-tri-con-nguoi-viet-nam-trong-qua-trinh-cong-nghiep-hoa-hien-dai-hoa.html>
- Trần Ngọc Thêm (2016). *Hệ giá trị Việt Nam từ truyền thống đến hiện đại và con đường tới tương lai*. NXB Văn hóa - Văn nghệ.
- Ngô Đức Thịnh (2019). *Hệ giá trị văn hóa Việt Nam*. NXB Tri thức.
- Hồ Sĩ Quý (2015). *Mấy vấn đề về hệ giá trị văn hóa Việt Nam hiện nay*. *Tạp chí Khoa học Xã hội và Công nghệ Việt Nam*, 10, 40-46.
- Nguyễn Thị Hoàng Yến (2012). *Giáo dục giá trị văn hóa truyền thống trong nhà trường phổ thông Việt Nam*. Đề tài B2012-37-07NV. Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam.
- Nguyễn Như Ý (chủ biên, 2010). *Đại Từ điển Tiếng Việt*. NXB Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh.